

Regionale waterberging is regionaal maatwerk

In 2015 moet de regionale wateropgave volgens het Nationaal Bestuursakkoord Water zijn volbracht. De waterschappen zijn druk bezig met die opgave. Hulp van de nieuwe Waterwet is er nog niet: deze zwerft momenteel rond in politiek Den Haag. Maar het lijkt erop alsof de waterschappen het ook zonder Waterwet, met de huidige middelen, prima redden. Elk schap is op zijn eigen wijze bezig met regionale waterberging: maatwerk dus. Toch zijn er overeenkomsten. Alle schappen hechten veel belang aan vrijwilligheid en draagvlak.

Een voorbeeld van herinrichting van een beek die hierdoor meer water langer kan vasthouden en zonder problemen kan overstromen: de Radewijkerbeek in het beheergebied van Waterschap Veit & Vecht.

Dat bleek tijdens een NVA-bijeenkomst op 12 april in het splinternieuwe gebouw van Waterschap Rivierenland in Tiel. Deze bijeenkomst concentreerde zich vooral op het voorkomen van wateroverlast in landelijk gebied. Daarbij wordt de trits vasthouden-bergen-afvoeren gebruikt.

Jan van Bakel van Alterra ging in op de 'hydrologica' van waterbergingsprincipes. Daarbij is het van belang het onderscheid tussen vasthouden en bergen te maken. Bij vasthouden wordt het water bovenstrooms tijdelijk geborgen; bij bergen wordt het water vastgehouden in het hoofdwatersysteem. De hydrologica van berging lijkt simpel, maar door de grote spreiding in ruimte en tijd is het treffen van de juiste maatregelen moeilijk. Ook kan soms spanning ontstaan met andere wateropgaven, zoals waterkwaliteit. Dat hoeft niet: er kan ook synergie ontstaan.

Niels Nijmeijer van gastheer Rivierenland liet zien hoe zijn waterschap de wateropgave aanpakt. Eerst werd aan de hand van de normen in het NBW en de kaart met het landgebruik in het beheergebied de wateropgave berekend. Daarna werden de kubieke meters water doorgerekend naar maatregelen. Vanwege het draagvlak onder de bevolking werden die maatregelen samen met de streek opgesteld. Daarbij werden vier soorten maatregelen onderscheiden: het toelaten van knelpunten, dus niet ingrijpen, autonome maatregelen waar toch al aan

wordt gewerkt, hydraulische maatregelen en tenslotte maatregelen in het eigen watersysteem.

De situatie bij Waterschap Vallei en Eem is heel anders dan bij Rivierenland, dat immers grote rivieren in haar beheergebied heeft. Bij Vallei en Eem wateren alle beken uiteindelijk af op de Eem en het Valleikanaal. Matthijs van den Brink van Vallei en Eem gaf aan dat uit onderzoek was gebleken dat water vasthouden bovenstrooms geen nut heeft: de oplossingen voor de wateropgave worden dan ook gezocht in het vergroten van de berging en het vergroten van de afvoer van het Valleikanaal.

Bart Pastor ging in op het project Dynamisch beekdal De Aa. Waterschap Aa en Maas laat de Aa over een lengte van zeven kilometer meanderen. Daardoor krijgt de beek een effectieve lengte van elf kilometer. Dit dient meteen meerdere doelen: waterberging, piekreductie én beekherstel. Dat project moet in 2014 zijn afgerond.

De tweede helft van de middag ging in op de financiële en juridische aspecten van (het aanwijzen van) waterbergingsgebieden. Henk Nobbe van Waterschap Vallei en Eem ging eerst in op wat de nieuwe Waterwet waarschijnlijk bevat over waterbergingsgebieden. Daarbij worden drie stappen onderscheiden: de aanwijzing van de gebieden, de inrichting en de ingebruikname. Voor het aanwijzen van gebieden geldt een gedoogplicht. Ook

moeten de gebieden worden opgenomen in zowel het (gemeentelijke) bestemmingsplan en de legger van het waterschap. Verder bevat de Waterwet een regeling voor schadevergoeding. Het gaat niet om een volledige vergoeding. Waterschappen overwegen de schadevergoeding aan te vullen om (meer) draagvlak te kweken.

Na die algemene inleiding ging Nobbe in op de situatie bij Vallei & Eem. Hier is gekozen voor waterberging om schade te voorkomen. In gebieden die worden aangewezen als waterbergingsgebieden mogen geen nieuwe woningen of bedrijven komen. Deze gebieden worden vastgelegd in het streekplan van Utrecht en Gelderland en het reconstructieplan Gelderse Vallei/ Utrecht Oost. Het gaat in het beheergebied van Vallei & Eem om zeven gemeenten. Belanghebbenden kunnen een ontheffing aanvragen bij de gemeente: deze moet overleggen met het waterschap. Vallei & Eem heeft een vergoedingsregeling opgesteld voor de agrariërs waarin de schade volledig vergoed wordt. Deze bestaat uit een jaarlijkse vergoeding voor gewasschade en een éénmalige uitkering voor de waardedaling van de aangewezen grond. De vergoedingen zijn afhankelijk van de frequentie waarmee het gebied onder water komt te staan. Ook de waardedaling kan verschillen. Naar schatting kost deze regeling het schap 1,5 miljoen euro per jaar om 650 hectare waterberging te realiseren. Ongeveer 70 procent van de grondeigenaren heeft inmiddels een overeenkomst getekend.

In het beheergebied van Rivierenland is ongeveer 200 hectare grond nodig voor waterberging. Maar ook andere maatregelen worden uitgevoerd om aan de normen in het NBW te voldoen. Het totale pakket gaat ongeveer 47,5 miljoen euro kosten, maar het waterschap rekent op subsidie. Ook zorgt een aantal maatregelen voor gedeeltelijke realisatie van de Kaderrichtlijn Water. De benodigde grond wordt in eerste instantie via een stimuleringsregeling verworven: onteigening is een laatste redmiddel.

Waterschap Aa en Maas worstelt ook met de vraag hoe waterberging op andermans land te realiseren. Dat kan onder dwang, met de gedoogverplichting, maar ook vrijwillig. Hiertoe kan een overeenkomst voor een blauwe dienst worden gesloten. Maar omdat alleen een dienst wordt geleverd als het land daadwerkelijk onder water staat, lijkt dit op staatssteun, wat niet is toegestaan. Aa en Maas heeft dan ook gekozen voor het opstellen van modelcontracten waarin een schadevergoedingssystematiek is opgenomen en regels over de (bepaling van) de schade.